

≡ 100 ≡
ОПОВІДАЊ

РЕВІ БРЕДБЕРІ

≡ 100 ≡
ОПОВІДАНЬ

ТОМ ДРУГИЙ
У ДВОХ КНИГАХ

НК Богдан

Вступ

Важко повірити, що за життя я написав стільки творів.

З іншого ж боку, я не раз замислююся: що інші письменники роблять зі своїм часом?

Письмо для мене подібне диханню. Я не планую його, я просто це *роблю*. Усі історії, зібрані тут у книжці, заволодівали мною в найдивніші моменти, штовхали до друкарської машинки і змушували перенести їх на папір, доки вони не встигли розтанути.

Гарний приклад тому — «Банші». Коли я в Ірландії працював на Джона Г'юстона — готував сценарій для екранізації «Мобі Діка» — ми провели багато часу біля каміна, цмулячи ірландський віскі, до якого я був байдужий і пив лише тому, що Г'юстон його полюбляв. Так він періодично замовкав, переставав пити, заплющував очі й прислухався до стогонів вітру на вулиці. Тоді раптово витріщався, тицяв у мене пальцем і кричав, що то банші в ірландській негоді, і краще б я збігав і глянув, чи то справді так, і притягнув їх у будинок.

Він так часто намагався мене налякати, що це відклалося мені в пам'яті, тож повернувшись додому в Америку, я врешті написав оповідання у відповідь на його фіглярство.

«Конвектор Тойнбі» став реакцією на зливи розпачу, які так часто ллються із заголовків газет та телерепортажів, на почуття невідворотності фатуму у суспільстві, що знову й знову долає будь-які обставини, проте не може озирнутися й поглянути, звідки прийшло і чого врешті досягло.

Одного дня, захлинаючись від таких почуттів, я вирішив щось із цим зробити, тож уклав свої думки в уста персонажа.

«Лорел і Гарді: історія кохання» народилася в часи мого палкого захоплення цим дивовижним дуєтом.

Багато років тому прибувши до Ірландії, я розгорнув сторінки «Айрїш Таймс» і прочитав коротеньку рекламу:

**СЬОГОДНІ
І ЛИШЕ ЄДИНИЙ РАЗ!
БЛАГОДІЙНИЙ ВИСТУП ДЛЯ ІРЛАНДСЬКИХ СІРІТ
ЛОРЕЛ ТА ГАРДІ
ВЛАСНИМИ ПЕРСОНАМИ!**

Я побіг до театру, де мені вкрай пощастило придбати останній квиток, та ще й по центру переднього ряду! Коли піднялися куліси, ці шановані чоловіки виконали найкращі сцени зі своїх чудових фільмів. По щоках у мене від радощів та здивування котилися сльози.

Повернувшись додому та роздумуючи про усе це, я пригадав випадок, коли друг провів мене сходами, якими Лорел і Гарді тягли на гору піаніно, що потім почало з'їжджати вниз, переслідуючи героїв. Моя історія мала стати продовженням.

«Пішохід» став предтечею роману «451° за Фаренгейтом». 55 років тому я вечеряв із другом, а потім ми вирішили прогулятися бульваром Вілшир. За якусь мить нас зупинила поліцейська машина. Правоохоронець запитав, чим ми займаємося, на що я відказав: «Переставляємо ноги одну за одною». Це виявилось неправильною відповіддю. Поліцейський глянув на мене підозріло: хай там як, тротуари були порожні, ніхто в усьому Лос-Анджелесі по них не ходив.

Я пішов додому, вкрай роздратований тим, що зупинили мене просто за прогулянку — звичайну людську діяльність — і написав оповідання про пішохода у майбутньому, якого арештують та судять лише за це.

За кілька місяців я відправив цього пішохода на нічну прогулянку, завернув його за ріг, де він зустрів молоду дівчину на ім'я Кларіс Маклелен. За дев'ять днів народився «451° за Фаренгейтом» у вигляді короткої повісті «Пожежники».

На «Збирач сміття» мене надихнула стаття в одній із лос-анджелеських газет на початку 1952 року. У ній цитували мера: «Якщо на місто впаде атомна бомба, то трупів буде так багато, що їх збиратимуть сміттярі». Мене настільки розпалила ця заява, що я сів і написав новелу, наповнивши її обуренням.

«За статутом» засновується на реальних подіях. Якийсь час багато років тому я періодично ходив поплавати із друзями у басейні готелю «Амбасадор». Чоловік, що завідував басейном, був прихильником суворої дисципліни. Він ставив свого малого сина на бортик і давав йому повний набір жорстких життєвих інструкцій. День за днем, спостерігаючи за цією незмінною лекцією, я не міг перестати думати, що одного дня хлопець має відреагувати грубо. Замислившись над таким, вочевидячки, неминучим сценарієм, я вигадав цю розповідь.

В основі оповідання «Прощавай, “Лафает”!»¹ лежить трагічна історія, яку мені розказав кінооператор, наш із Мергі¹ багаторічний сусід. Він інколи заходив до мене на келих вина. Розповідав, як давним-давно, в останні місяці Першої світової війни у 1918 році, він слу-

¹ Рей Бредбері був одружений із Маргеріт (Мергі) Макклур із 1947 року і до самої її смерті у 2003 році. Вони мали чотирьох доньок.

жив у ескадрильї «Лафает». Сльози котилися йому обличчям, поки він описував, як збивали німецькі біплани, згадував обличчя приречених красивих юнаків, що досі переслідували його після усіх цих років. Тож я не міг не запропонувати йому свою письменницьку допомогу у боротьбі з примарами минувшини.

Пізніше того ж дня вдома я написав другові у Париж про те, як дивовижно було по обіді чути гомін юрби у Мехіко по телефону. Поки я складав листа, він перетворився на коротке оповідання про старигана, що дзвонив у далекі міста та слухав у трубку їхні звуки.

«Відлуння квапливого літа» з'явилося зненацька. Я їхав автобусом по Вествуд-Віледж, як раптом заскочив хлопчина, жбурнув гроші за проїзд, пробіг по салону та гепнувся на сидіння навпроти мене. Я поглянув на нього з величезним захопленням. Боже, та якби мені стільки енергії, я б щодня писав по короткому оповіданню, по три вірші щоночі, а до кінця місяця мав би уже повноцінний роман. Кинувши оком на його ноги, я зрозумів причину такої жвавості: це була пара чудових нових яскравих тенісних черевиків. І я раптом пригадав ті особливі дні мого зростання — дні початку літа — коли разом із батьком ходили до взуттєвого. Він купував мені пару спортивних туфель, і я сповнювався енергією всього світу. Я ледь дочекався, поки доїхав додому, сів і одразу ж написав оповідання про хлопця, що мріяв про новенькі черевики, аби бігати у них усе літо.

«Страшна аварія минулого понеділка» побачила світ, коли у Дубліні у «Айріш Таймс» я прочитав жакливе: у 1953 році в Ірландії загинуло 375 велосипедистів. Це було просто неймовірно. Вдома ми рідко про щось подібне чуємо. Люди зазвичай гинуть у автокатастрофах. Потім я дослідив причину. У всій Ірландії були десятки тисяч велосипедів, люди гасали зі швидкістю 60–80 кілометрів на годину, зіштовхуючись лоб у лоб, і отримували серйозні ушкодження голови. Тут я подумав: «Та ніхто ж у цілому світі цього не знає! Треба про це написати». Я так і зробив.

«Барабанник із Шайло» походить із некролога в «Лос-Анджелес Таймс», присвяченому Олінові Гауленду, котрий грав епізодичні ролі у кінематографі. Я бачив його у десятках фільмів, а тепер читав повідомлення про смерть актора, де значилося, що його дід був барабанщиком із Шайло. Ці слова були такі магичні, такі проникливі, такі сумні, що я, вражений, одразу ж кинувся до машинки і надрукував їх. Наступної години послідувала і новела.

Причина появи «Любого Адольфа» дуже проста. Йдучи павільйонами «Юніверсал», я натрапив на статиста у нацистській формі і з гітлерівськими вусиками. Я задумався, що з ним може статися, якщо він гулятиме у такому вигляді тут на кіностудії або по вулицях, як оточуючі

реагуватимуть на людину, що зображає Гітлера. Того ж вечора я написав оповідання.

Я ніколи не керував своїми історіями, радше вони управляли мною. Як тільки одна з них мене кликала, наказувала дати їй голос, форму та життя, я слідував пораді, якою ділився і з іншими письменниками: стрибай зі скелі, а крила з'являться в польоті.

За шістдесят з лишком років я зіскакував зі стількох обривів, шалено мучив машинку, аби врешті закінчити новелу м'яким приземленням. Останні кілька років я згадую часи, коли підлітком стояв на розі вулиці і продавав газети, а також щодня писав, не розуміючи, наскільки ж жахливими були мої потуги. Чому я робив це, чому весь час продовжував стрибати зі скелі?

Відповідь на це запитання — найбанальніше кліше: любов.

Я був такий заклопотаний, стрімголов рвучись у майбутнє, так до безтями, усім серцем і душею, закоханий у бібліотеки, книжки та письменників, такий захоплений процесом становлення себе, що просто не помічав своєї простоти, кострубатості та відсутності таланту. Можливо, десь глибоко у підсвідомості я про це здогадувався. Але стояв на своєму: потреба писати, творити, наче кров, текла у моїх жилах. Та й досі тече.

Я завжди мріяв, як колись прийду в бібліотеку і побачу свою книжку поруч із томиком Френка Баума чи Едгара Райса Барроуза, на полиці серед інших моїх героїв: Едгара Алана По, Герберта Веллса та Жуля Верна. Нестримна пристрасть до них та їхніх робіт, так само, як і до творів Сомерсета Моема та Джона Стейнбека, продовжувала надихати мене, і я не розумів, що був Квазімодо у їхній дивовижній компанії.

Та крізь роки я скидав шкуру одну за одною і став новелістом, есеїстом, поетом та драматургом. Усі ці роки я залишав по собі свої образи, але любов завжди кликала мене вперед.

У цій збірці є твори з різних періодів моєї тривалої творчої кар'єри. Я надзвичайно вдячний за усі ці роки та за пристрасть, яка рухала мною. В очах бринить сльоза, поки я переглядаю зміст цієї книги: усі ці твори — рідні й дорогі друзі, монстри і янголи моєї уяви.

Ось вони всі. Прекрасна збірка. Сподіваюся, ви погодитесь.

Рей Бредбері,
грудень 2002 року

Все місто спить

Годинник на вежі міської управи вибив сьому. Дзвін прокотився луною і завмер.

Невелике віддалене містечко в штаті Іллінойс, що відгородилося від світу річкою, лісом, лугом і озером, огортали теплі сутінки. Від тротуарів ще пашіло жаром. Одна по одній зачинялися крамниці, і на вулицях дедалі темнішало. Зате було аж два місяці — годинник над урочистою чорною будівлею управи, що дивився навсібіч своїми чотирма циферблатами, і справжній місяць, який піднімався в молочно-білому серпанку над темним небокраєм на сході.

В аптеці-забігайлівці під високою стелею шурхотіли лопаті вентиляторів. На оповитих сутінню пишних верандах будинків сиділи невидимі знадвору люди. Лише вряди-годи то сям, то там жевріли рожеві вогники сигар. Час від часу рипіли й грюкали сітчасті двері. По червоних цеглинах бруківки біг Дуглас Сполдінг, за ним слідкували собаки й хлопчачки.

— Добривечір, міс Лавініє!

Хлопці погнали далі. Лавінія Неббс недбало помахала рукою їм навздогін і лишилася сидіти на веранді, сама-одна, з високою склянкою холодного лимонаду в білій руці. Час від часу вона підносила склянку до рота, відпивала ковток, а тоді знову сиділа й чекала.

— А ось і я, Лавініє!

Лавінія Неббс обернулася і побачила Франсіну — вся в білому, вона стояла біля сходів на веранду, серед пахоців циній і гібіскусу.

Залишивши недопиту склянку з лимонадом на веранді, Лавінія замкнула надвірні двері й сказала:

— Гарний вечір, саме йти в кіно.

Вони рушили вулицею.

— Дівчата, куди це ви? — гукнули міс Ферн і міс Роберта зі своєї веранди.

Через м'який океан сутіні Лавінія гукнула у відповідь:

— В кіно «Еліт», на нову картину Чарлі Чапліна!¹

¹ Чарлі Чаплін (Charlie Chaplin, 1889–1977) — легендарний англійський та американський кіноактор і кінорежисер 1-ї пол. XX ст. Визнаний одним із найкращих коміків в історії світового кіно, тричі нагороджений премією «Оскар».

— Ну, нас у таку темінь з дому не виманиш, — жалісно сказала міс Ферн. — Та ще тепер, коли той Нелюд знову душить жінок. Ми візьмемо рушницю й замкнемось у коморі.

— Ет, вигадки! — відрубала Лавінія і, почувши, як за сестрами грюкнули двері й клацнув замок, пішла собі далі крізь хвилі теплого вечірного повітря, що здіймалися над розжареним за день тротуаром. Здавалося, ступаєш по твердій скорині свіжоспеченого хліба. Тепло линуло вгору по ногах, заповзало під плаття, скрадливо, але приємно огортало все тіло.

— Лавініє, то ти не віриш усім тим балачкам про Нелюда?

— Цим двом бабусям аби тільки язиками молоти.

— Але ж два місяці тому хтось таки вбив Гетті Макдолліс, ще через місяць — Роберту Феррі, а ось тепер і Елізабет Ремселл пропала хтозна-де...

— Гетті Макдолліс не мала клепки в голові. Закладаюся, що вона втекла з якимось комівояжером.

— А інші? Кажуть, їх усіх знайшли задушених, із прикушеними язиками.

Вони зупинилися на краю яру, що переділяв містечко на дві половини. Позаду них були освітлені будинки й музика, попереду — провалля, вогкість, світляки і темрява.

— Може, не треба нам було йти сьогодні в кіно, — сказала Франсіна. — А що, як той Нелюд вистежить нас і вб'є? Боюся я цього яру. Ти тільки поглянь!

Лавінія поглянула, і яр видався їй динамо-машиною, що й на мить не спиняється ні вдень, ні вночі; там весь час щось дзижчало, шелестіло, ворухилось — тривало якесь приховане життя тваринного й рослинного світів. Звідти несло духом теплиці, якимись незнаними випарами, розмитими прадавніми сланцями й сипучими пісками. І завжди те чорне динамо стугоніло без угаву, і в повітря злітали електричні іскри світляків.

— Не мені ж вертатися пізно ввечері цим бісовим яром, а тобі, Лавініє. Отими східцями й через місток. А може, десь там і чигатиме Нелюд.

— Дурниці! — відказала Лавінія Неббс.

— І ти, а не я, ітимеш сама стежкою і дослухатимешся до власної ходи. Всю дорогу, аж до дому, ітимеш сама... Лавініє, а тобі не страшно жити одній у тому твоєму будинку?

— Старі діви полюбляють самотину. — Лавінія показала на вузьку стежку між чагарів, що вела вниз, у темряву. — Ходім отак навпростець.

— Я боюся!

— Таж іще зовсім рано. Нелюд вилазить тільки десь проти ночі.

Лавінія взяла подругу під руку й повела звивистою стежкою, все вниз і вниз, у теплу сутінь, сповнену сюрчання цвіркунів, кумкання жаб і ледь чутного дзижчання москітів. Вони ступали крізь висушені літом бур'яни, і колючки будяків упиналися в їхні голі ноги.

— Біжімо! — захекано мовила Франсіна.

— Ні!

Стежка звернула вбік — і вони побачили...

У співучій вечірній сутіні під покривом ще теплих від сонця дерев лежала Елізабет Ремселл! Здавалося, вона прилягла там на часинку потішитися лагідними зорями й легким вітерцем, і руки її були випростані з обох боків, наче весла якогось вутлого суденця.

Франсіна зойкнула.

— Не кричи! — Лавінія обіруч обхопила подругу, що хлипала і захилялася слізьми. — Ну цить, цить!

Елізабет Ремселл лежала так, ніби її винесло туди припливом. В обличчя її світив місяць, очі були широко розплющені й заляклі, мовби два камінці-плесканці, з рота випинався прикушений язик.

— Вона мертва! — вигукнула Франсіна. — Ой, вона мертва, мертва! Мертва!

Лавінія мовчки стояла серед тисячі чорних теплих тіней, а навколо голосно сюрчали цвіркуни й кумкали жаби.

— Треба повідомити поліцію, — озвалася вона нарешті.

— Тримай мене, Лавініє, тримай, мені холодно... Ой, ще ніколи в житті мені не було так холодно!..

Лавінія пригортала до себе Франсіну, а тим часом по хрусткій траві до них уже наближалися полісмени. Мигтіли кишенькові ліхтарики, перемовлялися голоси, а було вже десь близько половини на дев'яту.

— Холодно, наче в грудні. Мені би зараз светра, — провадила Франсіна, не розплющуючи очей і горнучись до Лавінії.

Полісмен сказав:

— Тепер, шановні дами, ви можете йти. А завтра попрошу вас до відділка, треба буде відповісти ще на деякі запитання.

Лавінія та Франсіна рушили геть від полісменів і від простирадла, яким було тепер накрито залякле на траві тендітне тіло.

Лавінія чула, як лунко калатає в її грудях серце, її теж морозило, мов узимку, раз у раз наче снігом обсипало, а її тонкі пальці в місячному світлі стали ще біліші; і вона пригадувала потім, що цілу дорогу говорила сама, а Франсіна тільки плакала й тулилася до неї.

Ззаду долинув голос:

— Може, вас проведи, дами?

— Ні, дійдемо самі, — відказала Лавінія не знати кому, і вони пішли далі.

Йшли сторожким, зачасним яром, сповненим таємничого шепоту й потріскування, і невеличкий острівець, де велося слідство, світили ліхтарики й лунали голоси людей, лишався все далі позаду.

— Я ще ніколи не бачила мерців, — сказала Франсіна.

Лавінія придивилася до свого годинника, так наче її рука простяглась у неосяжну далеч і він опинився за тисячу миль від очей.

— Усього пів на дев'яту. Зараз зайдемо по Гелен і ще встигнемо в кіно.

— В кіно?! — аж сахнулася Франсіна.

— Нам це якраз до речі. Треба забути про те страхіття. Не можна думати про нього. А якщо ми зараз вернемося додому, то тільки про те й думатимемо. Отож ходімо у кіно, ніби нічого й не сталося.

— Лавініє, та невже ти це *серйозно*?!

— У житті не казала нічого серйознішого. Нам треба посміятися, про все забути.

— Але ж там Елізабет... твоя подруга... і моя теж...

— Ми їй уже нічим не зарадимо, тож подбаймо про себе. Ходім.

Вони рушили потемки кам'янистою стежкою, що вела вгору протилежним схилом яру. І раптом попереду, заступаючи їм дорогу й не помічаючи їх, бо вся його увага була прикута до того місця внизу, де лежало мертве тіло, танцювали плями світла й перемовлялися полісмени, виник Дуглас Сполдінг.

Він стояв білий, мов привид, руки його звисали вздовж тулуба, а очі невідривно дивилися вниз, у яр.

— Ану, йди додому! — гукнула до нього Франсіна.

Він не почув її.

— Гей ти! — закричала Франсіна. — Йди додому, забирайся звідси, чуєш?! Зараз же додому, додому, додому!

Дуглас шарпнув головою і втупився в них невидючим поглядом. Губи його заврушилися. Та вихопилося з них тільки якесь мугикання. Потім він мовчки повернувся й побіг геть. Мовчки побіг у теплу темряву до віддалених пагорбів.

Франсіна знову хлипнула, заплакала і, плачучи, пішла далі з Лавінією Неббс.

— Ось ви нарешті! А я вже думала, добродійки, ви зовсім не прийдете! — Гелен Грір стояла на східцях веранди й нетерпляче потупувала ногою. — Усього на годину спізнились, ото й тільки. Що сталося?

— Та ми... — почала була Франсіна.

Лавінія міцно стиснула її руку.

— Там такий переполох... Хтось знайшов у яру Елізабет Ремселл.

— Мертву? Вона... мертва?

Лавінія кивнула головою. Гелен судомно хапнула ротом повітря й схопилася рукою за горло.

— Хто її знайшов?

Лавінія міцно стискала Франсінін зап'ясток.

— Ми не знаємо.

Три подружки стояли в сутіні літнього вечора й дивились одна на одну.

— Мені захотілося піти в дім і позамикати всі двері, — перша порушила мовчанку Гелен.

Та зрештою вона тільки пішла надягти светр, бо хоча надворі було ще тепло, її теж раптом пройняв зимовий холод.

Поки вона ходила, Франсіна гарячково прошепотіла до Лавінії:

— Чому ти не сказала їй?

— Навіщо її засмучувати? — відказала Лавінія. — Дізнається завтра. Ще встигне.

Три подружки пішли вулицею під чорними деревами, повз будинки, де враз позачинялися всі двері. Як швидко поширилася новина — від яру, від будинку до будинку, від ганку до ганку, від телефону до телефону! Ідучи, вони відчували на собі погляди з-за спущених завіс, чули, як клацають засуви на дверях. Як дивно: був собі вечір, пахло ваніллю й маззю проти москітів, скрізь їли морозиво, дітлахи гралися надворі, гасали з паличками солодкого льоду в руках, — аж раптом усіх їх наче вітром змело й занесло між дерев'яні стіни, за позавішувані вікна, і тільки покинуті льодяники плавали в калюжках розталого лимонного та суничного сиропів. Таки дивно: люди позабивалися в задушні кімнати і там, за бронзовими шишками й кільцями на дверях, упрівали в тисняві. На безлюдних лужках валялися бейсбольні м'ячі та битки. На розжареному і розпареному за день тротуарі білили недомальовані крейдою «класи». Здавалося, хвилину тому хтось оголосив, що зненацька вдарить лютий мороз.

— Ми просто розум втратили, що ходимо поза домом такого вечора, — мовила Гелен.

— Одразу трьох Нелюд не вб'є, — заперечила Лавінія. — Гуртом ходити безпечно. До того ж іще не час. Він знов виходить на полювання не раніш як через місяць.

Раптом на їхні перелякані обличчя впала якась тінь. За деревом бовваніла темна постать. І так, наче хтось угатив кулаком по клавішах органа, всі три разом вереснули на різні голоси.

— А-а, попалися! — гарикнув грубий голос. І до них метнувся якийсь чоловік. Вискочив на світло й зареготав. А тоді прихилився спиною до дерева, тицьнув пальцем на подруг і зареготав ще дужче: — Гей! Ось він я, Нелюд!

То був Френк Діллон.

— Френк Діллон!

— Френк!

— Френк!

— Ну, Френку, — сказала Лавінія, — якщо ви ще колись утнете таку дурницю, хай вас усього подірявлять кулями!

— Таке вигадали! — І Франсіна істерично заридала.

Френк Діллон перестав усміхатись.

— Та ви мені пробачте...

— Ідіть геть! — сказала Лавінія. — Ви що, не чули про Елізабет Ремселл? Її знайшли в яру мертво. А ви шастаєте поночі й лякаєте жінок! Мовчіть, і слухати вас більше не хочемо!

— Стривайте, та я ж...

Дівчата подалися своєю дорогою. Він рушив був за ними.

— Ні, залишайтеся тут, містере Нелюд, і лякайте самого себе. Підіть погляньте на обличчя Елізабет Ремселл, побачите, який то сміх. На добраніч!

І Лавінія, підхопивши під руки подруг, пішла далі вулицею під деревами й зорями. Франсіна все ще притискала до обличчя хусточку.

— Та ну, Франсіно, він же просто пожартував, — сказала Гелен і обернулася до Лавінії. — Чому вона так плаче?

— Потім розкажемо, коли дійдемо до центру. Хай там що, а ми однаково ідем у кіно! І годі про це. Ану, наготуйте гроші, ми вже майже прийшли!

В аптеці-забігайлівці, мов у великому резервуарі, застоялося тепле повітря, і великі дерев'яні лопаті вентиляторів гнали на забруковану цеглою вулицю хвилі різних запахів — то арніки, то тоніку, то содової води.

— Мені на п'ять центів зелених м'ятних карамельок, — сказала Лавінія аптекареві.

Обличчя його було бліде й застигле, як і в усіх, кого вони бачили того вечора на малолюдних вулицях.

— Пожуємо в кіно, — додала вона, тимчасом як аптекар срібним совочком насипав у паперовий мішечок на вагах зелені карамельки.

— Ви всі сьогодні дуже гарненькі, дівчата. А ви, міс Лавініє, коли заходили вдень випити шоколадного коктейлю, то така вже були неприступна краля, що тут один навіть став розпитувати про вас.

— Он як?

— Сидів отут, біля прилавка, а коли ви пішли, провів вас очима й питає: «Хто це така?» А я йому: «Та це ж Лавінія Неббс, найперша красуня в місті». «Справді красуня, — каже він. — А де вона живе?..» — І тут аптекар знітився й замовк.

— Та ви що! — вигукнула Франсіна. — Невже ви сказали йому адресу? Не може бути!

— Та я ж нічого такого не подумав. «На Парк-стріт, — кажу, — знаєте, біля яру». Отак просто вихопилось у розмові. А тепер, уже ввечері, як почув, що знайшли тіло, то враз схаменувся: ой, Боже, що ж я наробив! — І він подав Лавінії мішечок з карамельками куди повніший, ніж належало.

— Який же ви дурень! — крикнула Франсіна, і на очі їй знову набігли сльози.

— Ви вже пробачте. Та, може, й нема чого боятися.

Усі троє дивилися на Лавінію, дивилися, не відводячи очей. А вона стояла й нічого не відчувала. Хіба що легенько задряпало в горлі. Тоді машинально простягла аптекареві гроші.

— Ні, грошей я з вас не візьму, — сказав той і, відвернувшись, став перебирати якісь папірці.

— Ну, а я зроблю ось що! — Гелен рішуче ступила до дверей. — Зараз гукну таксівку, хай розвезе нас усіх по домівках. Я не маю бажання розшукувати твій труп, Лавініє. Від того типа добра не жди. Недарма ж він розпитував про тебе. Чи ти хочеш, щоб наступного разу в яру знайшли тебе?

— То був просто собі чоловік, — відказала Лавінія і, вже стоячи на ганку, повільно обвела поглядом вулицю та навколишні будинки.

— Он і Френк Діллон просто чоловік, та, може, він і є Нелюд.

Тут вони помітили, що Франсіна з ними не вийшла, і, обернувшись, побачили її в дверях.

— Я наполягла, щоб аптекар розказав мені, який він був із себе, той один. Нібито нетутешній, у темному костюмі. Худий, з блідим обличчям.

— Усі ми надміру збуджені, — мовила Лавінія. — І навіть якщо ви візьмете таксі, я нікуди не поїду. Якщо мені судилося стати наступною жертвою, то й нехай. У цьому житті так мало хвилюючих подій, а надто коли дівчині вже тридцять три, тож дайте мені хоч у такий спосіб потішитись. А загалом усе це дурниці, і ніяка я не красуня.

— Ой, та що ти, Лавініє, ти ж справді гарна, другої такої і в місті нема, особливо тепер, коли Елізабет... — Франсіна прикусила язика. — Просто ти не підпускаєш до себе чоловіків. А якби була не така сувора, то давно б уже вийшла заміж.

— Годі тобі словоблудити, Франсіно! Онде каса, я плачу сорок один цент і йду дивитися Чарлі Чапліна. А ви, коли хочете, їдьте собі в таксі. Я піду в кіно сама і додому сама дійду.

— Лавініє, та ти що! Хіба ж ми можемо покинути тебе на таке...

Вони ввійшли до кінотеатру.

Перший сеанс уже закінчився, була перерва, і людей у тьмяно освітленому залі лишилося зовсім мало. Подруги сіли в середньому ряду, відчуваючи дух начищеної старовинної бронзи, що прикрашала зал. Тоді побачили, як із-за потертої червоної оксамитової завіси виїшов адміністратор.

— Поліція попросила нас закінчити сьогодні раніше, — оголосив він, — щоб усі ви потрапили додому до півночі. Тому ми не показуватимемо кінохроніки, а одразу пустимо фільм. Сеанс закінчиться об одинадцятій. Усім радять іти просто додому. Не затримуйтеся на вулицях.

— Це стосується нас, Лавініє! — прошепотіла Франсіна.

Світло згасло. Замерехтів екран.

— Лавініє, — пошепки мовила Гелен.

— Що?

— Коли ми заходили в кіно, якийсь чоловік у темному костюмі перейшов вулицю. А оце щойно він з'явився у залі й тепер сидить у першому за нами ряду.

— Ой, Гелен!

— Просто позаду нас!

Усі три по черзі озирнулися.

— Я йду до адміністратора! — Гелен підвелась і рушила проходом. — Зупиніть картину! Дайте світло!

— Гелен, повернися! — гукнула Лавінія, і собі підводячись...

Вони поставили на столик порожні склянки від содової і, сміючись, злизали з-над губ рештки ванільного морозива.

— Бачте, яка дурниця вийшла! — сказала Лавінія. — Стільки галасу з нічого. Сором, та й годі.

— Атож, я винна, — тихо озвалася Гелен.

Годинник показував уже пів на дванадцяту. З кінотеатру подруги вийшли останні, коли там уже погасили світло і колихливий потік глядачів квапливо розтікався на всі боки, хто куди. Опинившись на вулиці, вони почали кепкувати з Гелен. Вона й сама намагалася підсміюватись із себе.

— Ой, Гелен, а як ти бігла проходом і репетувала: «Дайте світло!» Я думала, зараз умру! А той *бідолашний* чоловік!..

— Уявляєте собі — брат адміністратора, приїхав із Рейсіна!

— Та я ж вибачилась... — сказала Гелен, дивлячись на великі лопаті вентилятора під стелею, що все крутився, крутився, розмішуючи тепле вечірнє повітря й знов і знов сколихуючи хвилі запахів — ванілі, малини, м'яти, лізолу.

— Даремно ми сюди зайшли. Поліція ж застерігала...

— А, що там поліція! — засміялася Лавінія. — Я нічого не боюся. Той Нелюд уже, мабуть, десь за тисячі миль звідси. І повернеться не раніш як за місяць, а тоді поліція враз його зловить, будьте певні. А правда ж, гарний був фільм?

— Я вже зачиняю, добродійки. — І аптекар погасив світло в тихому обкладеному прохолодним білим кахлем приміщенні.

На вулицях була пустка — ні людей, ні машин, скрізь наче виметено. Тільки світилися вітрини невеликої крамниці, і в тому теплому світлі воскові манекени простягали рожеві воскові руки з голубувато-білими діамантовими персями на пальцях чи виставляли напоказ оранжеві воскові ноги в гарних дорогих панчохах. Яскраві блакитні очі манекенів пильно стежили за подругами, а ті йшли собі схожою на пересохле річище вулицею, їхні постаті невиразно відбивались у склі вітрин, наче водорості, ледь видимі у темній воді.

— А цікаво — якби ми зараз закричали, вони б щось удіяли?

— Хто?

— Оті, що у вітринах, манекени.

— Ой, Франсіно!

— Та я ж...

У вітринах було безліч чоловіків і жінок, а на вулиці тільки три жінки, і стукіт їхніх підборів по нагрітій за день бруківці, відлунюючи від фасадів крамниць, скидався на рушничну стрілянину.

Вони поминули червону неонову вивіску, що тьмяно блимала в темряві й зумкотіла, наче прибита комаха. А попереду тяглися довгі вулиці, білясті від спеки. З обох боків над трьома тендітними жіночими посталями височіли великі дерева, і вітер ворушив лише верхівки їхніх густих крон. Якби подивитися з вежі над міською управою, подруги видалися б під ними трьома далекими легкими пір'їнками.

— Спершу ми проведемо додому тебе, Франсіно, — сказала Лавінія.

— Ні, я сама проведу вас.

— Не кажи дурниць. До твого Електричного парку он який світ. Якщо підеш мене проваджати, потім муситимеш вертатися яром сама-одна. А там хай тільки-но якийсь листочок на тебе впаде, то ти враз духу пустишся.

— Я можу переночувати в тебе, — сказала Франсіна. — А *найпривабніша* з нас усе-таки ти!

Отак вони й ішли, мовби три вичепурені манекени, посуваючись уперед морем зелених лужків і цементованих тротуарів, залитих місячним світлом, і Лавінія сторожко додивлялася до мерехтіння дерев обабіч себе, прислухалась до голосів подруг, що тихо перемовлялися й навіть пробували сміятись, — і навколишня ніч немовби поспішала й підганяла їх, і ось вони вже, здавалося, припустили бігом, хоч на-

справді йшли так само повільно, і все довкруг кудись мчало, забарвлюючись у колір гарячого снігу.

— Заспіваймо, чи що, — сказала Лавінія.

Вони заспівали «Світи, світи нам, місяцю осінній...»¹.

Співали тихо, мелодійно, узявшись під руки й не озираючись назад. Під ногами в них помалу холол нагрітий тротуар, а вони усе йшли та йшли.

— *Послухайте!* — мовила Лавінія.

Вони прислухалися до літньої ночі. Сюрчали цвіркуни, далеко на вежі годинник вибив чверть до півночі.

— Слухайте!

Лавінія напружила слух. У темряві порипувала лава-гойдалка — то містер Терл мовчки сидів собі сам-один на веранді й курив останню перед сном сигару. Подруги побачили рожевий вогник, що помалу хилитався сюди-туди.

Та всі вогні один по одному гасли, гасли, аж поки згасли зовсім. І в невеликих будиночках, і у високих кам'яницях, і жовті ліхтарі, і зеленкуваті «блискавки», і свічки, і газові лампи, і світильники на верандах. «Усе живе, — подумала Лавінія, — замкнулося на мідні, залізні, сталеві запори, усе сховалося, відгородилося, укрилося, заслонилося». Вона уявила собі, як люди, освітлені місяцем, лежать у своїх ліжках, загорнувшись в укривала. І дихають рівно й спокійно, бо їм нема чого там боятися, всім укупі. «А ми ось тут, — подумала Лавінія, — ступаємо по напеченому сонцем нічному тротуару. І над нами лише поодинокі вуличні ліхтарі, що відкидають униз непевні, наче п'яні, тіні».

— Ось ти й удома, Франсіно. На добраніч.

— Лавініє, Гелен, залишайтеся ночувати. Уже пізно, майже північ. Ви можете лягти у вітальні. Я зварю какао — ото буде втіха! — Франсіна тримала подруг за руки, не відпускаючи від себе.

— Ні, дякую, — відказала Лавінія.

Тоді Франсіна заплакала.

— Ой, Франсіно, не заводься знову, — сказала Лавінія.

— Я не хочу, щоб ти вмерла! — хлипала Франсіна, і по щоках її текли сльози. — Ти така гарна, така мила, я хочу, щоб ти жила! Ну, зроби мені ласку, прошу тебе!

— Франсіно, я й не думала, що все це так на тебе вплинуло. Обіцяю, я зателефоную тобі, тільки-но прийду додому.

— Справді зателефонуєш?

¹ Популярна на початку 1900-х рр. у США пісня «Світи нам, місяцю осінній» («Shine On, Harvest Moon») була написана подружжям і водночас водевільною командою Норою Бейс (Nora Bayes, 1880–1928) — композитор і Джеком Норвортом (Jack Norworth; 1879–1959) — автор тексту. Дебют пісні відбувся у 1908 р. на Бродвейській сцені.

— Авжеж, і скажу тобі, що я жива й цілісінька. А завтра ми вирушимо на весь день в Електричний парк. Я сама наготую бутербродів із шинкою. Ну як? Ось побачиш, я житиму ще сто років!

— То ти зателефонуєш?

— Я ж пообіцяла, хіба ні?

— Ну, на добраніч, на добраніч!

Франсіна прожогом збігла східцями, прошмигнула в двері і в ту ж мить захряснула їх за собою й засунула засувом.

— А тепер, — обернулася Лавінія до Гелен, — я проведу додому тебе.

Годинник на вежі вибив північ, його бамкання линуло над пустою — таким місто ще ніколи не було. Линуло й завмирало над безлюдними вулицями, над безлюдними подвір'ями й безлюдними лужками.

— ...дев'ять, десять, одинадцять, дванадцять, — лічила Лавінія, тримаючи під руку Гелен.

— Ти не почувашся якось дивно? — спитала Гелен.

— Про що це ти?

— Ну, коли подумаєш, що ми з тобою отут, на вулиці, під деревами, а всі ті люди лежать собі в ліжках, за замкненими дверима, і ніщо їм не загрожує. Я певна, тільки ми вдвох і лишилися в цю ніч просто неба на тисячу миль навколо.

До них уже долинали таємничі звуки із задушної темної глибини недалекого яру.

За хвилину обидві вже стояли перед домом Гелен і дивились одна на одну довгим поглядом. Вітер віяв на них свіжим духом скошеної трави. Небо почало хмаритись, і світло місяця помалу мерхло.

— То що, марно просити тебе, щоб ти залишилася ночувати, Лавініє?

— Я піду додому.

— Іноді...

— Що «іноді»?

— Іноді мені здається, що є люди, які *хочуть* померти. Ти цілий вечір поводишся дуже дивно.

— Просто я не боюся, — відказала Лавінія. — І, мабуть, мені цікаво. До того ж я маю здоровий глузд. Судячи з усього, той Нелюд аж ніяк не може бути десь поблизу. Кругом поліція і все таке інше.

— Вся поліція давно вдома і хропе собі в подушку.

— Або, скажімо, отак я розважаюся, трохи ризиковано, але безпечно. Якби мені справді щось загрозувало, я б, звісно, залишилася в тебе, будь певна.

— А може, ти сама не усвідомлюєш, що десь у тобі ховається нехоть до життя?

- Ой, ви з Франсіною таке верзете, їй-богу!
- Мене гризе сумління. Я отут уже питиму гаряче какао, а ти тільки спустишся в яр і йтимеш через отой місток.
- Випий чашку й за мене. На добраніч.

Лавінія Неббс простувала сама опівнічною вулицею серед глухої тиші. Довкола були будинки з темними вікнами, десь далеко гавкав собака. «Ще п'ять хвилин, — подумала вона, — і я буду вдома. Через п'ять хвилин уже телефонуватиму тій дурненькій Франсіні. А потім...»

Раптом вона почула чоловічий голос.

Віддалік, між деревами, хтось співав:

— Де ж літня ніч, місяць і ти...¹

Лавінія надала ходи.

Голос співав:

— В обіймах моїх... дівоча краса...

У тьмяному місячному світлі вулицею повільно й безтурботно йшов якийсь чоловік.

«Якщо припече, — подумала Лавінія, — побіжу й постукаю в чийсь двері».

— Де ж літня ніч... — виспівував той перехожий, в чиїх руках уже видно було доброго дубця, — місяць і ти... Е, а це хто *тут* такий?.. Ну, міс Неббс, знайшли ви собі час гуляти!

— Полісмен Кеннеді!

Авжеж, то був не хто інший, як він.

— Проведу-но я вас додому.

— Дякую, я дійду сама.

— Та вам же на той бік яру...

«Так, — подумала Лавінія, — але з чоловіком я через яр не піду, хай він навіть і полісмен. Звідки мені знати, хто з них Нелюд?..»

— Не треба мене проводити, — сказала вона. — Я швидко перейду.

— Тоді я почекаю тут, — сказав полісмен. — В разі чого гукніть. Тут добре все чути. Я вмить прибіжу.

— Дякую.

Лавінія пішла далі, а він лишився під ліхтарем, мугикаючи свою пісеньку. «Ну, ось воно», — подумки мовила вона сама до себе.

Вона стояла на першому із ста тринадцяти східців, що вели вниз крутосхилом; далі вона мала пройти кроків сімдесят через місток, а тоді піднятися вгору до Парк-стріт. І на всю цю дорогу був тільки

¹ Пісня «Червнева ніч» («June Night») створена американським композитором Абелем Бейером (Abel Baer, 1893–1976), автор музики, та його співвітчизником — композитором і піаністом Кліфом Френдом (Cliff Friend; 1893–1974), автор тексту. Дебют пісні відбувся у 1924 р.

один ліхтар. «Через три хвилини, — подумала Лавінія, — я встромлю ключа у свої двері. Нічого зі мною не станеться за сто вісімдесят секунд».

І рушила довгими темно-зеленими сходами в глибокий яр.

— Один, два, три, чотири, п'ять, шість, сім, вісім, дев'ять, десять... — лічила вона пошепки.

Їй здавалося, ніби вона біжить, але вона не бігла.

— ...п'ятнадцять, шістнадцять, сімнадцять, вісімнадцять, дев'ятнадцять, двадцять... Це вже п'ята частина сходів! — захекано підбадьорила вона себе.

А яр був глибокий і чорний, чорний-чорний! І весь світ лишився позаду: люди, що спокійно спали в своїх ліжках, місто, замкнені двері, аптека, кінотеатр, вуличні ліхтарі, — все те було позаду. Тепер скрізь навколо неї існував і жив тільки яр, чорний і неосяжний.

Нічого ж не сталося, правда? І нікого тут нема... двадцять чотири, двадцять п'ять... Пригадуєш оту моторошну історію, якою всі лякали одне одного в дитинстві?.. Вона прислухалась, як її підбори стукотять по сходах.

...Історію про чорного незнайомця, що приходить у дім, коли ти вже у ліжку. Як він ступає на сходи, що ведуть нагору, до твоєї кімнати. Ось він на першому сідці, на другому... на третьому, четвертому, п'ятому!.. Ой, як усі завжди сміялись і верещали, слухаючи цю історію! І ось уже той жадливий чорний незнайомиць на дванадцятому, останньому, сідці, а ось він відчиняє двері кімнати і вже стоїть біля твого ліжка. А-а, попалася!..

Вона закричала. Такого крику вона зроду ще не чула. І сама ніколи не кричала так пронизливо. Вона спинилась, аж заклякла на місці й учепилася в дерев'яне поруччя сходів. Серце немов вибухало у неї в грудях. І те нажахане бухання лунало на весь світ.

«Онде, онде! — беззвучно вигукувала вона сама до себе. — Отам унизу, під ліхтарем! Якийсь чоловік!.. Ні, вже немає! Але він був, *чигав* на мене!»

Лавінія прислухалась.

Усе тихо.

На містку — ані душі.

«Нічого там немає, — подумала вона. — Анічогісінько. От дурепа! І треба ж було пригадати ту історію! Яка глупота! Що ж тепер робити?..»

Серце її вже не бухало так шалено.

«Може, покликати полісмена? Чи почув він, як я закричала?»

Вона знову прислухалась.

Ніде нічого.

«Треба йти далі. Все це через оту безглузду історію».

Вона рушила далі й знов почала лічити східці:

— ...Тридцять п'ять, тридцять шість... Обережно, не впади. Ну й дурна ж ти... Тридцять сім, тридцять вісім, тридцять дев'ять, сорок... і ще два, це вже сорок два — майже півдороги.

І раптом знову залякла.

«Зажди», — звеліла собі подумки.

Ступила крок. Звук відгукнувся луною.

Ступила ще крок.

І знов луна, немов ще чийсь крок, майже в ту саму мить.

— Хтось скрадається за мною, — прошепотіла вона до яру, до чорних цвіркунів, невидимих зелених жаб і чорного потічка вниз. — Мало на п'яти не наступає. А я боюсь озирнутися.

Ще крок — і знов луна.

— Щоразу як я ступлю, ступає і він.

Крок — луна.

Вона ледь чутно запитала в яру:

— Полісмене Кеннеді, це ви?

Цвіркуни мовчали.

Цвіркуни *дослухалися*. Сама ніч дослухалася до неї. Усе довкола — й віддалені нічні луки, й близькі нічні дерева — проти свого звичаю завмерло нерухомо, перестали тремтіти листочки дерев, бадилінки трави, зорі в небі, гілочки на кущах — усе дослухалося, як калатає серце Лавінії Неббс. І, може, десь за тисячу миль звідти, на маленькій глухій залізничній станції, загубленій серед безмежжя, якийсь самотній подорожній, що примостився з газетою під єдиною голою тьмяною лампочкою, підвів у цю мить голову й запитав себе: «Що воно таке?» — а тоді подумав: «Та, певне, просто дятел довбе струхлявілий усередині стовбур». Але то був не дятел, а Лавінія Неббс, то лунко калатало її серце.

Тиша. Тиша літньої ночі, що залягла на тисячу миль і вкрила землю, мов сутінно-біле море.

Швидше, швидше.

Лавінія квапливо ступала зі східця на східець.

Бігом!..

І тут вона почула музику. То було якесь божевілля, безглуздя — на неї враз наринула могутня хвиля музики, і вона, чимдуж біжачи вниз, охоплена панічним жахом, відчувала, як та бурхлива злива звуків відлунує десь у глибині її свідомості передвістям страшної біди; а музика гучала все виразніше, все навальніше і гнала її далі, стрімголов, у нестямі, униз, униз, на дно яру.

«Ну, ще трохи, ще, — благала вона подумки. — Сто вісім, сто дев'ять, сто десять!.. Усе! А тепер — бігом через місток!»

У цю сліпучо-жаску хвилину, над бурхливим темним потічком, вона підганяла свої ноги, руки, тіло, свій страх, квапила кожну частку свого єства й чимдуж бігла по стоптаних, лунких, пружних і аж наче живих хитких мостинах, а за нею невпинно, невідчепно гупала чиясь хода, і так само невідчепно гучала позаду ота музика, пронизлива й непогамовна.

«Він не відстає ні на крок, не обертайся, не дивися, бо як побачиш його, то вже й з місця не зрушиш від такого жажіття. Тікай, тікай!»

І вона мчала містком.

«О Боже, Боже, благаю тебе, дай мені сили дістатись нагору! Ось вона, стежка, тепер між ті пагорки... О Боже, як темно і як далеко ще бігти!.. Навіть як я тепер закричу, це нічого не зарадить, та й закричати мені вже несила... Ну все, кінець стежки, а онде й вулиця... О Боже, дай мені врятуватися... якщо я тільки добудуся жива додому, то вже ніколи не вийду сама... Дурна я була, справді дурна, не знала, що таке страх, але дай мені тільки втрапити додому, і я ніколи й нікуди не піду без Гелен чи Франсіні!.. Ось уже вулиця. Тепер — на той бік!»

Вона перебігла вулицю й помчала далі тротуаром.

«Ось і ганок! Мій дім! Боже, дай мені ще хвилюку — ввійти, замкнутись — і я в безпеці!»

А онде... яка дурниця помітити таке, і чого воно одразу впало в око, дорога ж кожна мить... а проте онде вона, блищить на балюстраді веранди, недопита склянка лимонаду, залишена там хтозна-коли — рік тому, аж піввечора тому! Склянка з лимонадом, стоїть собі спокійнісінько на балюстраді, мов нічого й не сталось... і...

Лавінія чула, як її ноги незграбно ступають по веранді, відчувала, як тремтять руки, не потрапляючи ключем у замок. Чула, як калатає у грудях серце. І як у неї всередині усе аж кричить.

Та ось ключ уже в замку.

«Відмикай же, хутчій!»

Двері відчинилися.

«Ну ж бо, в дім! Зачиняйся!»

Вона захряснула двері.

— Тепер на ключ, на засув, швидше! — знесилено, мало не зомліваючи, прошепотіла вона. — Замикай міцніш, *міцніш!*

Двері замкнено і взято на засув.

Музика змовкла. Лавінія знов прислухалася до серця — його стукіт помалу затихав.

«Удома! О Боже, удома, в безпеці! Усе минуло, минуло, минуло!.. — Вона важко, знеможено припала спиною до замкнених дверей. — Минуло, минуло. Ану, прислухайся. Ніде ані звуку. Хвалити Бога, все позаду, я вдома, у, безпеці. Більш ніколи не вийду на вулицю поночі. Сидітиму вдома. І в той яр більш ані ногою. Ой, як добре, так

добре, що я уже вдома, що все минулося! Я в безпеці, двері замкнені... Стривай!.. Ану, визирни у вікно».

Вона визирнула.

«Та ні, нікого там нема! Анікогісінько. І ніхто за мною не йшов. Ніхто не гнався...»

Вона звела дух і мало не засміялась сама із себе.

«Ну звісно, що ні. Якби за мною хтось *гнався*, то вже давно *схопив* би мене. Не така я прудконога... Ніде нікого, ні на веранді, ні на подвір'ї. По-дурному я наполохалась. Тікала ні від чого. А там, у яру, так само безпечно, як і будь-де. Та все одно добре бути вдома. Тут так тепло, так хороше, що нічого в світі більш не треба».

Вона простягла руку, щоб увімкнути світло, і раптом завмерла.

— Що там? — мовила тихо. — Що там таке? *Що?*

У вітальні позад неї хтось прокашлявся.